

De Relatie tussen Ouderlijke Psychologische Controle en Angstproblematiek bij Adolescenten van 12 tot 18 jaar

Master thesis

Universiteit Utrecht

Master programma Clinical Child, Family and Education Studies

Collegejaar 2019-2020

Vermeer, F. J. R., 5868602

Supervisor: Hans van der Baan

Tweede beoordelaar: Susanne Schulz

Aantal woorden: 4468

28-05-2020

Abstract

Angstproblematiek is een veel voorkomende vorm van problematiek bij adolescenten. Een mogelijke oorzaak van deze angstproblemen is de psychologische controle die ouders op hun kinderen uitoefenen. Binnen deze studie wordt onderzocht of er een relatie is tussen ouderlijke psychologische controle wanneer de adolescent 12 jaar is en angstproblemen bij de adolescent op 18-jarige leeftijd. Daarnaast wordt gekeken of er verschillen zichtbaar zijn in de invloed van de psychologische controle van vader en moeder op de angstproblemen en of de grootte in het verschil van psychologische controle tussen ouders van invloed is op de angstproblematiek. Het huidige onderzoek bestaat uit 495 participanten. Op 12-jarige leeftijd is een vragenlijst ingevuld door de adolescent gericht op de ervaren ouderlijke psychologische controle, op 18-jarige leeftijd is een lijst ingevuld over de huidige angstproblemen. Uit de resultaten blijkt dat de ouderlijke psychologische controle die op 12-jarige leeftijd wordt ervaren van invloed lijkt te zijn op angstproblematiek op 18-jarige leeftijd. Tegenstrijdig met eerder onderzoek lijkt psychologische controle van de vader op 12-jarige leeftijd van invloed te zijn op de angstproblematiek op 18-jarige leeftijd. Psychologische controle van moeder lijkt niet van invloed te zijn op de angstproblematiek bij de adolescent op 18-jarige leeftijd. Daarnaast blijkt dat hoe groter het verschil in psychologische controle tussen ouders is, hoe meer angstproblemen er zichtbaar zijn bij adolescenten.

Sleutelwoorden: Angstproblemen; Psychologische controle; Adolescenten

Abstract

Anxiety problems are a frequent occurring problem in adolescents. A possible cause for those problems is the psychological control that parents have over their children. The current research aims to investigate if there is a relationship between the parental psychological control when the adolescent is 12 years old and the anxiety problems when the adolescent is 18 years old. In addition, this study looks at potential differences between maternal psychological control and paternal psychological control in relationship with the anxiety problems. This study also aims to investigate if a discrepancy in psychological control makes a difference in the anxiety problems for adolescents. To answer this question 495 Dutch adolescents were surveyed using questionnaires. When the adolescents were 12 years old, they answered a questionnaire on perceived parental psychological control, when they were 18 years old a questionnaire was answered on their own anxiety problems. The results reveal that the psychological control from both parents combined at 12 years old is significantly related to more anxiety problems at 18 years old. Paternal psychological control is significantly related to anxiety problems. Contrary to previous research, this is not the case for maternal psychological control. When there is a larger discrepancy in the psychological control between parents there seems to be more anxiety problems for the adolescent.

Keywords: Anxiety problems; Psychological control; Adolescents

De Relatie tussen Ouderlijke Psychologische Controle en Angstproblematiek bij
Adolescenten van 12 tot 18 jaar

Angstproblematiek is een veel voorkomende vorm van problematiek bij adolescenten. Onder angstproblemen vallen verschillende soorten angst (Konijn, Bruinsma, Lekkerkerker, & Eijgenraam, 2009). Voorbeelden hiervan zijn sociale angst, faalangst en separatieangst. Uit onderzoek onder Nederlandse jongeren van 13 tot en met 17 jaar blijkt dat 10.5% in de 6 maanden voorafgaand aan het onderzoek (in 1993) een angststoornis had (Verhulst, van der Ende, Ferdinand, & Kasius, 1997). Er is echter een verschil tussen normale angst, angstproblemen en angststoornissen (Konijn et al., 2009). Normale angst bij jongeren activeert adequate overlevingsmechanismen, zoals alertheid, en is een normaal verschijnsel bij gevaar of dreiging. Normale angst is vaak ook passend bij de leeftijd, zoals separatieangst bij kinderen tussen de 6 en 12 maanden. Deze normale angst verandert in problematische angst wanneer de angsten langdurig aanhouden, maar waarbij het sociaal of schools functioneren nog niet wordt beperkt. Wanneer het sociaal of schools functioneren wel wordt beperkt wordt gesproken van een angststoornis. Bij een stoornis is er ook sprake van een toename in het aantal symptomen, heeft de angst een langere duur en zijn de angstsymptomen binnen meerdere levensgebieden te zien (Bolier, Speentjes, Volder, & Sinnema, 2016).

Er zijn verschillende oorzaken waardoor angstproblemen bij adolescenten kunnen ontstaan. Zo blijkt dat kinderen van ouders met een angststoornis 5 tot 7 keer meer kans hebben om zelf gediagnostiseerd te worden met een angststoornis dan kinderen bij wie de ouders geen angststoornis hebben (Beidel & Turner, 1997). Daarnaast is sprake van verschillen in familierelaties tussen families met angstproblematiek en families zonder angstproblematiek (Woodruff-Borden, Morrow, Bourland, & Cambron, 2002). In families waarin angstproblematiek voorkomt is vaak een verhoogd level aan ouderlijke controle aanwezig (Ballash, Leyfer, Buckley & Woodruff-Borden, 2006). Ouderlijke controle kan een nadelige invloed hebben op de ontwikkeling van adolescenten. Kinderen waarvan ouders veel controle houden ontwikkelen minder zelfredzaamheid en minder gevoel van eigen controle (Seibel & Johnson, 2001). Verminderde zelfredzaamheid en gevoelens van verminderde eigen controle lijken beiden gelinkt te zijn aan angst (Chorpita & Barlow, 1998). Daarnaast blijkt dat het gedrag van ouders, waar ouderlijke controle onder valt, meer van invloed is op de ontwikkeling van angst bij kinderen dan de psychopathologie van moeder of ervaren stress (Whaley, Pinto, & Sigman, 1999). Ouderlijke controle zou dus mogelijk een verklaring kunnen zijn voor de angstproblemen.

Er bestaan twee verschillende soorten ouderlijke controle (Pettit, Laird, Dodge, Bates & Criss, 2001). Als eerste is er gedragscontrole. Bij gedragscontrole beheersen en reguleren ouders hun kinderen en hanteren zij veel supervisie. De gedragscontrole bestaat uit veel discipline en het monitoren van de kinderen. Daarnaast is er psychologische controle. Wanneer er sprake is van psychologische controle belemmeren ouders hun kinderen in de ontwikkeling door de kinderen weinig zelfstandigheid en weinig autonomie te geven.

Uit meta-analyse is gebleken dat er een relatie bestaat tussen psychologische controle en angst bij kinderen (van der Bruggen, Stams & Bogels, 2008). Deze relatie lijkt sterker te worden bij de overgang van kind naar adolescent (Ballash et al., 2006). Uit onderzoek blijkt ook dat meer ervaren ouderlijke gedragscontrole door kinderen gerelateerd is aan angstproblemen bij kinderen, waarbij de angstproblemen gerapporteerd worden door moeder en door zelf-rapportage van het kind (Scanlon & Epkins, 2015). Bij adolescenten van 8 tot 14 jaar die angstproblemen laten zien, komen er meer angstproblemen naar voren wanneer er sprake is van een hoge mate van psychologische controle door ouders (Pettit et al., 2001).

Psychologische controle door vader en moeder zijn beide geassocieerd met meer symptomen van angst. De psychologische controle van vader lijkt echter minder invloedrijk te zijn dan de psychologische controle van moeder (Luebbe, Bump, Fussner & Rulon, 2014). Uit onderzoek van Borelli (2015) blijkt dat met name de controle van moeder de angstproblemen bij het kind voorspelt. Daarnaast wordt gesuggereerd dat controle door vader geen voorspeller is van angst, terwijl controle van de moeder een significante voorspeller is van angst (Niditch & Varela, 2012). De grootte van het verschil in psychologische controle tussen vader en moeder lijkt ook van invloed te zijn op de mate van angstproblematiek bij de adolescent. Wanneer er sprake is van meer verschil is in psychologische controle tussen vader en moeder wordt er meer angstproblematiek bij de adolescent gerapporteerd (Luebbe et al., 2014).

Door de frequentie waarin angstproblemen voorkomen is het belangrijk om te achterhalen wat de oorzaak is van deze problemen. Hierdoor kunnen de problemen vanaf de oorzaak aangepakt worden door middel van specifiek gerichte interventies, waardoor niet alleen de symptomen behandeld worden, maar ook de gehele achterliggende oorzaak wordt meegenomen (Luebbe et al., 2014). Aangezien de frequentie van angstproblemen onder adolescenten hoog is, is het belangrijk om specifiek te kijken naar het effect van de psychologische controle op angstproblemen binnen deze doelgroep. Er zijn meerdere onderzoeken gedaan naar de relatie tussen psychologische controle door ouders op angstproblematiek bij het kind, maar nog weinig bij adolescenten. Het is belangrijk om

specifiek naar deze doelgroep te kijken aangezien de relatie tussen ouderlijke controle en angst sterker lijkt te worden bij de overgang van kind naar adolescent (Ballash et al 2006). Daarnaast is het voor de ontwikkeling van adolescenten van belang dat zij meer autonomie krijgen en er minder sprake is van controle door ouders (Amato, 1989).

In voorgaand onderzoek is gekeken naar de psychologische controle van ouders en welke invloed dit heeft op de angstproblemen bij adolescenten op hetzelfde tijdstip (zoals in Luebbe et al., 2014). Er is tot op heden weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen psychologische controle en angstproblematiek over een langere periode en of de invloed van de psychologische controle op de angstproblemen bestaand blijft of dat de invloed door verloop van tijd minder wordt. De onderzoeken die gedaan zijn bestaan met name uit onderzoek aan de hand van een cross-sectioneel design waarbij alleen gekeken is naar het effect op dat moment. Het is belangrijk dat er gekeken gaat worden naar wat het effect op de lange termijn is en of de psychologische controle dus langdurige gevolgen heeft voor mogelijke angstproblemen onder adolescenten.

Dit onderzoek zal ingaan op de vraag: *“Is er een relatie op lange termijn tussen waargenomen ouderlijke psychologische controle bij een adolescent van 12 jaar en de angstproblemen bij deze adolescenten wanneer zij 18 zijn?”* Hierbij wordt ook aandacht besteed of het geslacht van de ouder deze relatie modereert en of een groter verschil in psychologische controle tussen ouders zorgt voor meer angstproblemen.

H1: Meer waargenomen ouderlijke psychologische controle op 12-jarige leeftijd zorgt voor meer angstproblematiek bij adolescenten op 18-jarige leeftijd.

H2: Ouderlijke psychologische controle van moeder heeft een groter effect dan ouderlijke psychologische controle van vader.

H3: Meer verschil van psychologische controle tussen vader en moeder zorgt voor meer angstproblematiek bij adolescenten

Methode

Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van de longitudinale cohort studie ‘RADAR’ (van Lier et al., 2008). Het doel van ‘RADAR’ was om de normale en abnormale ontwikkeling van adolescenten in beeld te brengen. Door het longitudinale ontwerp van dit onderzoek werd het mogelijk om de participanten in de steekproef in het verloop van een langere periode te vergelijken op de constructen psychologische controle en angstproblematiek. Voor tijdstip één voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van wave 1 uit de gegevens van ‘RADAR’, de adolescenten zijn binnen deze wave rond de leeftijd van 12

jaar. Voor tijds punt 2 is gebruik gemaakt van gegevens uit wave 7 van 'RADAR', de leeftijd van de adolescenten hierbij is rond de 18 jaar.

Participanten

De steekproef bestond uit 495 adolescenten en hun ouders. Deze participanten zijn allemaal over een langere tijd gevolgd bij de leeftijd van de adolescent van 12 tot 18 jaar. Van de 495 adolescenten bestond de steekproef uit 282 jongens (57%) en 213 meisjes (43%). De primaire zorgverlener was bij 86.1% beide ouders, bij 8.6% alleen moeder, alleen vader bij 0.4% en moeder met andere partner 3.7%. De overige 0.8% zat in pleegzorg of bij een andere primaire zorgverlener.

Procedure

Van een lijst van 850 regulier basisscholen in West- en Centraal Nederland zijn 429 scholen random geselecteerd en uitgenodigd om te participeren aan het onderzoek. Hiervan waren er 296 scholen bereid om mee te doen aan dit onderzoek. Uiteindelijk is bij 230 scholen informatie verzameld. In de jaren waarin de adolescent tussen de 12 en 18 jaar was, werd er van 2006 tot 2013 jaarlijks data verzameld bij de adolescent zelf en bij zijn of haar ouders (van Lier et al., 2018). Deze data zijn verzameld aan de hand van verschillende vragenlijsten en metingen tijdens huisbezoeken.

Meetinstrumenten

Psychologische controle. Het construct psychologische controle is gemeten door middel van de *Psychological Control Scale – Youth Self-Report* (PCS-YSR; Barber, 1996). De schaal bestond uit acht items. De totaalscore is berekend door de acht items bij elkaar op te tellen. De vragen zijn beantwoord door de adolescent over vader en moeder apart. De PCS-YSR geeft een beeld van de mate waarin de adolescent psychologische controle ervaart van vader en moeder. Een voorbeelditem was: 'Maakt mijn zinnen af als ik aan het praten ben'. Items zijn gescoord op een 5-punts Likertschaal, waarbij 1 stond voor 'helemaal niet van toepassing' en 5 voor 'helemaal wel van toepassing'. Hierbij geldt dat wanneer er een hogere score is, er sprake is van meer psychologische controle. Er is bewijs voor de validiteit van dit instrument en dat er sprake is van een unidimensionele schaal (Barber, 1996). De schaal, ingevuld over moeders, had een goeie interne consistentie ($\alpha = .82$). Voor vaders was de interne consistentie acceptabel ($\alpha = .76$; van Lier et al., 2008). Deze schaal is 489 keer ingevuld door adolescenten over moeder, bij 6 participanten is deze schaal ontbrekend. Voor vader is deze lijst 458 keer ingevuld door adolescenten, hierbij zijn bij 37 participanten waardes ontbrekend.

De variabele psychologische controle wordt in de analyses op verschillende manieren meegenomen. De gegevens zijn beschikbaar apart voor vader en moeder, deze worden apart meegenomen voor de tweede hypothese. Voor de eerste hypothese is een nieuwe variabele aangemaakt waarbij de waardes van vader en moeder bij elkaar zijn opgeteld. Voor de derde hypothese is ook een nieuwe variabele aangemaakt waarbij de waarde van psychologische controle van moeder is afgetrokken bij de psychologische controle van vader, uitgedrukt in absolute waardes zodat er een duidelijk beeld gegeven wordt van de mate van verschil in psychologische controle tussen vader en moeder.

Angstproblematiek. Het construct angstproblematiek is gemeten door middel van de *Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders* (Birmaher et al., 1997; Hale, Raaijmakers, Muris & Meeuws, 2005). Het instrument bestond uit 38 items verdeeld onder verschillende schalen, de somatiek/paniek, schoolfobie, sociale angst, algemene angst en separatieangst. Voor het berekenen van de totaal score zijn alle items bij elkaar opgeteld. Een voorbeelditem was: 'Ik ben niet graag bij onbekende mensen'. De items zijn gescoord op een 3-punts Likertschaal, waarbij 1 stond voor 'bijna nooit' en 3 voor 'vaak'. Hoe hoger de score voor deze variabele, hoe meer sprake is van angstproblemen. De begripsvaliditeit van deze lijst is goed, de criteriumvaliditeit is voldoende (COTAN beoordeling, 2007). De interne consistentie van deze schaal in wave 7 is acceptabel ($\alpha = .92$; van Lier et al., 2008). Deze schaal is ingevuld door 382 participanten, 113 participanten hebben geen antwoorden gegeven op de vragen binnen deze schaal.

Statistische Analyse

Voor de analyse van hypothese 1 en 3 is gebruik gemaakt van een enkelvoudige regressie. Voor hypothese 2 is gebruik gemaakt van een multipele regressie. Voorafgaand aan het uitvoeren van de analyses zijn de assumpties passend bij de enkelvoudige- en multipele regressie getest. Binnen de verschillende variabelen waren uitschieters aanwezig, er is gekozen om deze uitschieters mee te nemen in de analyses, aangezien de scores binnen de marges van de vragenlijsten zijn gebleven. De assumpties van variantie, homoscedasticiteit, lineariteit en multicollineariteit zijn niet geschonden in de verschillende analyses. De assumptie van normaliteit is wel geschonden, hierdoor is gekozen om de analyses uit te voeren met een bootstrap. Ontbrekende waardes worden buiten de analyses gehouden met de optie *exclude cases listwise*.

Resultaten

Beschrijvende Statistiek

Voorafgaand aan de analyses is een data-inspectie uitgevoerd op de verschillende variabelen. Er is gekeken naar de verhouding tussen jongens en meisjes, 57.0% van de participanten zijn jongens. Bij de variabelen angstproblemen, psychologische controle van moeder en psychologische controle is gekeken naar de ontbrekende waarden. Bij de variabele angstproblemen is bij 113 van de 495 participanten de waarde op deze variabele ontbrekend, de verhouding hierin is 60.2% jongens. Bij de variabele psychologische controle door moeder waren 6 ontbrekende waardes, 66.7% van de participanten waarbij deze waarde ontbrak waren jongens. Bij de variabele psychologische controle door vader zijn er 37 ontbrekende waardes, van de participanten waarbij deze waarde ontbreekt is 70.3% jongens. Daarnaast is gekeken naar de participanten die bij beide ouders wonen of bij één ouder/niet bij ouders wonen. Van de 495 participanten woont 84.6% bij beide ouders. Wanneer er gekeken wordt naar de ontbrekende waarde bij psychologische controle van moeder is te zien dat 66.7% bij beide ouders woont, bij de participanten waar de waarde van de psychologische controle van vader ontbreekt woont slechts 13.5% bij beide ouders.

In Tabel 1 is een overzicht te zien van de gemiddelden, de standaarddeviaties en de Spearman correlaties van de variabelen totale hoeveelheid waargenomen psychologische controle van ouders, psychologische controle van moeder, psychologische controle van vader, het verschil in ouderlijke controle tussen ouders, en angstproblematiek. De data voldoen aan de assumpties voor het uitvoeren van een Spearman correlatie. Tussen de angstproblematiek en de psychologische controle van moeder is geen significante correlatie gevonden. Tussen de angstproblematiek en de psychologische controle van vader is ook geen significante relatie gevonden. Tussen de psychologische controle van vader en de psychologische controle van moeder is een sterke significante relatie te zien. Bij de totale psychologische controle en de angstproblematiek is geen significante relatie te zien, voor het verschil in psychologische controle tussen ouders en de angstproblematiek is geen significante relatie gevonden.

Tabel 1

Gemiddelden, Standaarddeviaties en Spearman Correlatiecoëfficiënten (N = 495)

	<i>M</i>	<i>SD</i>	1	2	3	4	5
1. Angstproblemen	49.62	0.50	-				
2. Psychologische controle moeder	14.14	5.21	.09	-			
3. Psychologische controle vader	14.93	5.02	.13	.71*	-		

4. Totaal psychologische controle	28.95	9.29	.11	.91*	.93*	-
5. Verschil psychologische controle	2.92	3.22	.07	.22*	.47*	.42*

Noot * $p < .01$.

Om te kijken of er binnen de angstproblematiek verschillen zitten tussen jongens en meisjes is een onafhankelijke t-test uitgevoerd. Het gemiddelde van angstproblematiek bij meisjes ($M = 53.11$; $SD = 11.13$) ligt hoger dan de gemiddelde angstproblematiek bij jongens ($M = 46.88$; $SD = 7.77$). Dit verschil is significant ($p < .001$).

Relatie totale ouderlijke psychologische controle en angstproblematiek

Hypothese 1 veronderstelt dat meer waargenomen ouderlijke psychologische controle wanneer de adolescent 12 jaar is zorgt voor meer angstproblematiek bij adolescenten op 18-jarige leeftijd. Deze hypothese is getoetst met behulp van een enkelvoudige regressie met de angstproblematiek als afhankelijke variabele en waargenomen ouderlijke psychologische controle als onafhankelijke variabele. Dit regressiemodel is significant ($F(1, 361) = 6.72$, $p = .01$). Dit betekent dat het regressiemodel bruikbaar is om angstproblematiek te voorspellen. De hoeveelheid waargenomen ouderlijke psychologische controle voorspelt 1.8% van de totale verklaarde variantie van angstproblematiek bij adolescenten ($R^2 = .018$). Dit geeft een zeer zwak verband aan. De resultaten laten zien dat de hoeveelheid psychologische controle door ouders positief significant gerelateerd is aan meer angstproblematiek, zie tabel 1.

Hypothese 1 wordt aangenomen.

Tabel 2

Resultaten Regressieanalyse van Angstproblematiek en Totale Hoeveelheid Psychologische Controle van Vader en Moeder

Variabele	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	95% BCI
Constante	45.441	1.64	27.69	<.001	[42.21, 48.67]
Totaal psychologische controle vader & moeder	0.143	.055	2.59	.01	[0.034, 0.251]

Noot. $N = 363$.

Verschil in effect van psychologische controle door moeder en psychologische controle van vader op angstproblematiek

Hypothese 2 veronderstelt dat de ouderlijke psychologische controle van moeder een groter effect heeft op de angstproblematiek van de adolescent dan de ouderlijke

psychologische controle van vader. Deze hypothese is getoetst met de angstproblematiek als afhankelijke variabelen en psychologische controle van vader en psychologische controle van moeder als onafhankelijke variabelen. Dit regressiemodel is significant ($F(2, 360) = 8.29, p < .001$) en dus bruikbaar om angstproblematiek te voorspellen. De variabelen psychologische controle van vader en psychologische controle van moeder verklaren gezamenlijk 4.4% van de variantie in angstproblemen bij adolescenten ($R^2 = .044$). Dit geeft een zwak verband aan. De resultaten laten zien dat de hoeveelheid psychologische controle van vader positief significant gerelateerd is aan meer angstproblemen en dat de hoeveelheid psychologische controle van moeder niet positief significant gerelateerd is aan meer angstproblemen, zie tabel 3. Hypothese 2 wordt dan ook niet aangenomen.

Tabel 3

Resultaten Regressieanalyse van Angstproblematiek en Psychologische Controle van Vader en Psychologische Controle van Moeder

Variabele	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	95% BCI
Constante	44.996	1.63	27.64	<.001	[41.80, 48.20]
Psychologische controle vader	0.541	.14	3.89	<.001	[0.267, 0.814]
Psychologische controle moeder	-0.250	.14	-1.82	.07	[-0.520, 0.020]

Noot. $N = 363$.

De relatie van het verschil in ouderlijke psychologische controle tussen ouders op angstproblematiek

Hypothese 3 veronderstelt dat meer verschil tussen waargenomen ouderlijke psychologische controle van vader en moeder zorgt voor meer angstproblematiek bij adolescenten. Deze hypothese is getoetst met behulp van een enkelvoudige regressie met de angstproblematiek als afhankelijke variabele en het verschil in waargenomen ouderlijke psychologische controle tussen vader en moeder als onafhankelijke variabele. Dit regressiemodel is significant ($F(1, 361) = 5.45, p = .02$). De hoeveelheid verschil tussen waargenomen ouderlijke psychologische controle voorspelt 1.5% van de totale verklaarde variantie van angstproblematiek bij adolescenten ($R^2 = .015$). Dit geeft een zeer zwak verband aan. De resultaten laten zien dat de hoeveelheid verschil tussen psychologische controle van ouders positief gerelateerd is aan meer angstproblematiek, zie tabel 4. Hypothese 3 wordt aangenomen.

Tabel 4

Resultaten Regressieanalyse van Angstproblematiek en Verschil in Psychologische Controle tussen Vader en Moeder

Variabele	<i>b</i>	<i>SE</i>	<i>t</i>	<i>p</i>	95% BCI
Constante	48.391	.691	70.08	<.001	[47.03, 49.75]
Verschil psychologische controle vader & moeder	0.400	.171	2.34	.02	[0.063, 0.736]

Noot. N = 363.

Discussie

Het huidige onderzoek is ingegaan op de vraag “*Is er een relatie op lange termijn tussen waargenomen ouderlijke psychologische controle bij een adolescent van 12 jaar en de angstproblemen bij deze adolescenten wanneer zij 18 zijn?*”. Voor het beantwoorden van deze vraag zijn drie verschillende hypotheses beantwoord.

Als eerste is er een significante positieve samenhang gevonden tussen de totale ervaren ouderlijke psychologische controle door adolescenten rond de 12 jaar en de angstproblematiek bij deze adolescenten wanneer zij rond de 18 jaar zijn. Hieruit blijkt dat meer ervaren ouderlijke psychologische controle samenhangt met meer angstproblematiek bij adolescenten op een latere leeftijd. Deze resultaten laten zien dat de eerdere bevindingen, waaruit blijkt dat ouderlijke psychologische controle van invloed is op de angstproblematiek bij adolescenten, dus niet alleen gelden op de korte termijn (Luebbe, et al., 2014; Wijsbroek, Hale III, Raaijmakers & Meeuw, 2011), maar dat de psychologische controle ook op een latere leeftijd van invloed is op de angstproblemen bij adolescenten.

Daarnaast is gekeken of er een verschil in invloed is van psychologische controle door moeder en vader op de angstproblemen bij adolescenten. De verwachting was dat het effect van de psychologische controle door moeder op angstproblematiek groter zou zijn dan het effect van psychologische controle door vader, uit eerder onderzoek blijkt dat de psychologische controle van moeder meer invloed heeft dan van vader (Borelli, 2015). Uit onderzoek van Niditch en Varela (2012) komt zelfs naar voren dat alleen de psychologische controle van moeder van invloed is en de psychologische controle van vader geen invloed heeft. Gekeken naar de resultaten uit het huidige onderzoek is te zien dat psychologische controle van vader significant positief samenhangt met angstproblematiek, de psychologische controle van moeder hangt niet significant samen met angstproblematiek. Het effect van

psychologische controle van vader en moeder lijkt dus anders te zijn op de korte en lange termijn. Waarbij de psychologische controle van moeder op de korte termijn invloed heeft op angstproblemen bij adolescenten en de psychologische controle (Niditch & Varela, 2012) en waarbij de psychologische controle van vader op de lange termijn van invloed is op de angstproblemen bij adolescenten. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat de psychologische controle die vaders en moeders laten zien wellicht afhankelijk is van de situatie, zo hebben vaders vaak meer moeite met liefdesrelaties van hun kinderen en laten op dit gebied meer controle zien (Simons & Conger, 2007). Mogelijk heeft de psychologische controle op specifieke gebieden, zoals de liefdesrelaties bij adolescenten, een andere invloed op de angstproblemen bij de verschillende leeftijden van de adolescenten.

Als laatste is gekeken of de grootte in het verschil tussen de psychologische controle van ouders gerelateerd is aan angstproblemen bij adolescenten. Er is een significante positieve relatie gevonden. Hoe groter het verschil in psychologische controle is tussen ouders wanneer de adolescent rond de leeftijd van 12 jaar is, hoe meer sprake er is van angstproblematiek bij adolescenten op 18-jarige leeftijd. Deze bevinding komt overeen met de resultaten uit het onderzoek van Luebbe et al. (2014) waar dezelfde resultaten naar voren komen op de korte termijn.

Een beperking binnen dit onderzoek is dat de gegevens voor dit onderzoek verkregen zijn aan de hand van twee vragenlijsten. De ervaren psychologische controle en de angstproblemen van adolescenten zijn geïnternaliseerde processen (Luebbe et al., 2014). De bekende gegevens uit de vragenlijsten zijn dan ook een eigen beleving van de participanten, objectieve gegevens hierover missen nog. Ouders beschrijven de eigen opvoedstijl vaak anders dan wat de adolescent aangeeft als opvoedstijl te ervaren (Ballash et al., 2006). Vervolgonderzoek zou moeten nagaan of de relatie tussen de psychologische controle en angstproblemen blijvend is wanneer gekeken wordt naar objectieve data. Door met observaties te gaan kijken kan er mogelijk een meer genuanceerd beeld van de ouderlijke psychologische controle bekeken worden.

Een andere beperking is dat er gebruik is gemaakt van een steekproef bestaande uit middelbare scholieren uit midden en west Nederland. Bovendien ligt het percentage van ouders met een afgeronde hogere opleiding in de steekproef hoger dan in de gehele Nederlandse samenleving (van Lier et al., 2008). Hierdoor zijn de resultaten niet te generaliseren. Dit geldt ook voor veel van de andere onderzoeken die naar dit onderwerp gedaan zijn (zoals in Luebbe et al., 2014; Wijsbroek et al., 2011). Een criteria om te kunnen

participeren binnen het huidige onderzoek was dat de Nederlandse taal goed beheerst moest worden, mogelijk zijn hierdoor veel eventuele participanten vanuit een etnische achtergrond niet meegenomen in het onderzoek. Dit terwijl binnen etnische minderheden vaak meer sprake is van ouderlijke controle (Kagitcibasi, 2005), mogelijk is dit van invloed geweest op de resultaten.

Een laatste beperking binnen het huidige onderzoek is dat er sprake is van veel ontbrekende waardes op de variabele ‘angstproblemen’. Van de in totaal 495 participanten binnen het onderzoek is de vragenlijst *Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders* door 113 participanten niet of enkel gedeeltelijk ingevuld, waardoor er ontbrekende waardes zijn. Wellicht is er sprake van een verschil in de groep participanten die de vragenlijst wel hebben ingevuld en de groep participanten die geen antwoord heeft gegeven op de vragen in deze lijst, mogelijk is dit van invloed geweest op de resultaten binnen het huidige onderzoek.

In veel onderzoek naar dit onderwerp is gekeken naar psychologische controle van de ouders als eenheid, of is er alleen gekeken naar de psychologische controle door moeder (zoals in Schleider, Vélez, Krause & Gillham, 2014). Een sterk punt binnen het huidige onderzoek is dat er niet alleen is gekeken naar deze ouders eenheid, maar er ook gekeken is naar de invloed van vader en moeders los van elkaar en of de een meer invloed heeft dan de ander. Ook is gekeken naar de grootte van het verschil in psychologische controle tussen ouders en of dit invloed heeft op de mate van angstproblemen. Dit verschil is één keer eerder bekeken (Luebbe et al., 2014).

Een ander sterk punt van dit onderzoek is dat er met longitudinale data is gekeken naar dit onderwerp, de onderzoeken die tot nu toe gedaan waren op dit gebied zijn voor het overgrote deel cross-sectioneel (Luebbe et al., 2014). Door met longitudinale data te kijken kan gezegd worden of de psychologische controle door ouders zes jaar later ook nog van invloed zijn op de angstproblemen. Tot nu toe was er alleen gekeken naar of de psychologische controle op dat moment ook voor angstproblematiek bij adolescenten zorgt. Een toevoeging binnen vervolgonderzoek zou zijn om binnen één onderzoek te kijken naar de korte en lange termijn invloed van de psychologische controle van ouders op de angstproblemen om de verschillen hiertussen duidelijk in beeld te krijgen.

Daarnaast is binnen dit onderzoek gekeken naar een weinig onderzochte doelgroep, wat een sterk punt is binnen het huidige onderzoek. Veel onderzoek op dit gebied is gedaan bij kinderen (zoals in van der Bruggen et al., 2008) of bij jongvolwassenen (zoals in Seibel & Johnson, 2001). Dit terwijl angstproblematiek een veel voorkomend probleem is onder

adolescenten (Verhulst et al., 1997). Het verkrijgen van meer autonomie en minder controle is een belangrijke ontwikkeling tijdens de adolescentie (Amato, 1989), het is van belang te weten wat mogelijke gevolgen zijn als deze ontwikkeling niet goed verloopt.

Uit eerder onderzoek blijkt dat angstproblemen bij kinderen ook voor ander ouderlijk gedrag kan zorgen (Hudson, Doyle & Gar, 2009). Bovendien blijkt dat internaliserende problemen bij adolescenten voor meer psychologische controle door ouders kan zorgen (Kaniušonytė & Žukauskienė, 2016). Hiernaar gekeken is het mogelijk dat er sprake is van een bi-directionele relatie tussen de psychologische controle van ouders en de angstproblemen onder adolescenten. Het is wenselijk om hier in vervolgonderzoek naar te kijken. Een andere toevoeging voor vervolgonderzoek is het uitsplitsen van de angstproblemen. Binnen het huidige onderzoek is gekeken naar totale angstproblemen, om de gevolgen van de psychologische controle nog concreter te krijgen kan gekeken worden naar verschillen soorten angst die vallen onder de angstproblemen, zoals sociale angst (Luebbe et al., 2014). Een laatste suggestie voor vervolgonderzoek is om te kijken naar de verschillen tussen jongens en meisjes, dit aangezien het verschil in angstproblematiek tussen jongens en meisjes significant blijkt te zijn.

De resultaten uit het huidige onderzoek kunnen bijdragen aan nieuwe ontwikkelingen in de praktijk op het gebied van angstproblemen onder adolescenten. Deze informatie geeft nieuwe inzichten in één van de mogelijke oorzaken van angstproblemen, wat bruikbaar is voor de ontwikkeling van methodes ter preventie van angstproblemen bij adolescenten en interventies specifiek gericht op de angstproblemen wanneer deze gerelateerd lijken te zijn aan psychologische controle door ouders.

Concluderend lijkt de ouderlijke psychologische controle die op 12-jarige leeftijd wordt ervaren van invloed te zijn op de angstproblematiek bij adolescenten op 18-jarige leeftijd. Tegenstrijdig met voorgaand onderzoek lijkt de vaderlijke psychologische controle die op 12-jarige leeftijd wordt ervaren op zichzelf staand van invloed te zijn op de angstproblematiek bij adolescenten op 18-jarige leeftijd. Dit blijkt niet te zijn voor de psychologische controle door moeders. Daarnaast lijkt hoe groter het verschil in psychologische controle is tussen ouders, hoe meer sprake er is van angstproblematiek bij adolescenten.

Literatuurlijst

- Amato, P. R. (1989) Family processes and the competence of adolescents and primary school children. *Journal of Youth and Adolescence*, 18, 39-53 doi:10.1007/BF02139245.
- Ballash, N., Leyfer, O., Buckley, A. F., & Woodruff-Borden, J. (2006). Parental control in the etiology of anxiety. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 9, 113-133. doi:10.1007/s10567-006-0007-z
- Barber, B. K. (1996). Parental psychological control: Revisiting a neglected construct. *Child Development*, 67, 3296-3319. doi:10.2307/1131780
- Beidel, D. C., & Turner, S. M. (1997). At risk for anxiety: I. psychopathology in the offspring of anxious parents. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 36, 918-924. doi:10.1097/00004583-199707000-00013
- Birmaher, B., Ketharpal, S., Brent, D., Cully, M., Balach, S., Kaufman, J. & Neer, S.M. (1997). The screen for child anxiety related emotional disorders (SCARED): Scale construction and psychometric characteristics. *Journal of the American Academy of Child And Adolescent Psychiatry*, 36, 545-553. doi:10.1097/00004583-199704000-00018
- Bolier, L., Speentjes, D., Volder, D., & Sinnema, H. (2016). *JGZ-richtlijn Angst*. Geraadpleegd van <https://www.ncj.nl/richtlijnen/alle-richtlijnen/richtlijn/angst>
- Borelli, J. L., Margolin, G., & Rasmussen, H. F. (2014). Parental overcontrol as a mechanism explaining the longitudinal association between parent and child anxiety. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 1559-1574. doi:10.1007/s10826-014-9960-1
- Chorpita, B. F., & Barlow, D. H. (1998). The development of anxiety: The role of control in the early environment. *Psychological Bulletin*, 124, 3-21. doi:10.1037/0033-2909.124.1.3.
- COTAN Documentatie. (2007) Cotan beoordeling; screen for child anxiety related emotional disorders-NL, SCARED-NL. Geraadpleegd van <https://www-cotandocumentatienl.proxy.library.uu.nl/beoordelingen/b/13635/screen-for-child-anxiety-related-emotional-disorders-nl/>
- Hale, W. W., Raaijmakers, Q., Muris, P., & Meeus, W. I. M. (2005). Psychometric properties of the screen for child anxiety related emotional disorders (SCARED) in the general adolescent population. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 44, 283-290. doi:10.1097/00004583-200503000-00013

- Kagitcibasi, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context implications for self and family. *Journal of cross-cultural psychology, 36*, 403-422. doi:10.1177/0022022105275959
- Kaniušonytė, G., & Žukauskienė, R. (2016). The longitudinal examination of the directional effects between perceived parental psychological control and adolescents' self reported externalizing and internalizing problems in Lithuania. *International Psychology Bulletin, 20*, 35-42.
- Konijn, C., Bruinsma W., Lekkerkerker, L., de Wilde, E. J., & Eijgenraam K. (2009). *Ontwikkeling van en onderzoek naar het classificatiesysteem aard problematiek jeugdzorg (CAP-J): Eindrapport*. Geraadpleegd van [https://www.nji.nl/nl/Download NJi/Publicatie-NJi/OntwikkelingenonderzoekCAPJ.pdf](https://www.nji.nl/nl/Download/NJi/Publicatie-NJi/OntwikkelingenonderzoekCAPJ.pdf)
- Luebke, A., Bump, K., Fussner, L., & Rulon, K. (2014). Perceived maternal and paternal psychological control: Relations to adolescent anxiety through deficits in emotion regulation. *Child Psychiatry & Human Development, 45*, 565-576. doi:10.1007/s10578-013-0425-3
- Niditch, L.A., & Varela, R.E. (2012) Perceptions of parenting, emotional self-efficacy, and anxiety in youth: Test of a mediational model. *Child Youth Care Forum , 41*, 21–35. doi:10.1007/s10566-011-9150-x
- Pettit, G. S., Laird, R. D., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Criss, M. M. (2001). Antecedents and behavior-problem outcomes of parental monitoring and psychological control in early adolescence. *Child Development, 72*, 583-598. doi:10.1111/1467-8624.00298
- Scanlon, N. M., & Epkins, C. C. (2015). Aspects of mothers' parenting: Independent and specific relations to children's depression, anxiety, and social anxiety symptoms. *Journal of Child and Family Studies, 24*, 249–263. doi:10.1007/s10826-013-9831-1
- Schleider, J. L., Vélez, C. E., Krause, E. D., & Gillham, J. (2014). Perceived psychological control and anxiety in early adolescents: The mediating role of attributional style. *Cognitive Therapy and Research, 38*, 71-81. doi:10.1007/s10608-013-9573-9
- Seibel, F. L., & Johnson, W. B. (2001). Parental control, trait anxiety, and satisfaction with life in college students. *Psychological Reports, 88*, 473-480. doi:10.2466/PRO.88.2
- Simons, L. G., & Conger, R. D. (2007). Linking mother–father differences in parenting to a typology of family parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues, 28*, 212-241. doi:10.1177/0192513X06294593

- Van der Bruggen, C.O., Stams, G. J. J.M., & Bogels, S. M. (2008) Research review: the relation between child and parent anxiety and parental control: A meta-analytic review. *J Child Psychol Psychiatry*, *49*, 1257–1269. doi:10.1111/j.1469-7610.2008.01898.x.
- Van Lier, P. A. C., Frijns, T., Neumann, A., Den Exter-Blokland, E., Koot, H. M., & Meeus, W. (2008). The RADAR study: Design, description of sample, and validation of cohort assignment. *Ongepubliceerd manuscript*. 1-29.
- Verhulst, F. C., van der Ende, J., Ferdinand, R. F., & Kasius, M. C. (1997). The Prevalence of DSM-III-R diagnoses in a national sample of dutch adolescents. *Archives of General Psychiatry*, *54*, 329-336. doi:10.1001/archpsyc.1997.01830160049008
- Whaley, S. E., Pinto, A., & Sigman, M. (1999). Characterizing interactions between anxious mothers and their children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *67*, 826-836. doi:10.1037//0022-006x.67.6.826
- Wijsbroek, S. A. M., Hale III, W. W., Raaijmakers, Q. A. W., & Meeus, W. H. J. (2011). The direction of effects between perceived parental behavioral control and psychological control and adolescents' self reported GAD and SAD symptoms. *European Child and Adolescent Psychiatry*, *20*, 361-371. doi:10.1007/s00787-011-0183-3
- Woodruff-Borden, J., Morrow, C., Bourland, S., & Cambron, S. (2002). The behavior of anxious parents: Examining mechanisms of transmission of anxiety from parent to child. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, *31*, 364–374. doi:10.1207/153744202760082621